anksčiau išvardytų įkapių, dar rasti du žalvariniai smeigtukai su nedidelėmis apvaliomis galvutėmis, taip pat trys vienodi žalvariniai žiedeliai.

Keturiuose kapuose aptiktos 9 monetos arba tik jų fragmentai. Restauravus 5 monetas, nustatyta, kad tai buvo lietuviškas Žygimanto I pusgrašis, Žygimanto Augusto denaras, dvidenaris bei lenkiškas Aleksandro pusgrašis ir Jono Kazimiero šilingas.

VU atlikus osteologinės medžiagos lyties ir amžiaus diagnostiką, buvo nustatyta, kad iš 7 rastų žmonių kapų du buvo vaikų, vienas - moters, keturi - vyrų. Mirusiųjų amžius svyravo nuo penkių iki 60 metų.

Manoma, kad Jutkonių senkapyje buvo laidojama nuo XVIa. pradžios iki XVII a. ar net ir vėliau.

Gintautas Karnatka

XV-XVII A. SENKAPIO TYRINĖJIMAI KERNAVĖJE

1991 m. Kernavės archeologijos ir istorijos rezervatinio muziejaus ekspedicija tęsė XV-XVII a. kapinyno senųjų Kernavės bažnyčių šventoriuje tyrinėjimus (žr. ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P. 138-140).

Kapinynas yra Kernavės, Širvintų raj. miestelio pietiniame pakraštyje, į rytus nuo Kernavės, mūrinės bažnyčios. 1991 m. buvo tęsiama ankstesnių tyrinėjimų metu pradėta kapų numeracija. \ šiaurę nuo ištirto ploto buvo tiriamas 125 m^2 plotas (5x25 m). Šiaurės vakarinėje perkasos dalyje aptikus varpinės (vienalaikės su 1739 m. bažnyčia) pamatus, perkasa praplėsta 3 m šiaurės ir vakarų kryptimis. Norint nustatyti kapinyno ribas, taip pat ruošiant kapavietę ankstesnių tyrinėjimų metu aptiktiems žmonių kaulams perlaidoti, 4 m į rytus nuo pagrindinės perkasos

kasinėtas 8 m^2 plotelis. Tad iš viso ištirtas 160 m^2 plotas, aptikti 143 kapai (Nr. 116-258).

Kapinynas labai apardytas 1729 m. statant bažnyčią ir Riomerių koplyčią - mauzoliejų. Mirusieji laidoti tankiai, kelis kartus toje pačioje vietoje. Aptikti 4 kapų horizontai. Griaučiai nuo dabartinio žemės paviršiaus yra 0,6-2,3 m gylyje. Mirusieji laidoti lentiniuose, geležinėmis vinimis sukaltuose ir geležiniais apkalais sutvirtintuose karstuose. Laidota galvomis į vakarus, šiaurės vakarus, pietvakarius ir tik kapuose Nr. 128, 182 - galvomis į rytus, o kapuose Nr. 239, 243, 255, 256 - galvomis į šiaurę. Mirusieji guldyti aukštielninki, rankos sulenktos dubens srityje ar kiek aukščiau, rečiau viena ar abi ištiestos prie šonų, kojos ištiestos. Vėlyvesniuose kapuose griaučiai gerai išsilaiką, kai kuriuose išlikusios ir karstų lentos, ankstyvesniuose - gerokai apirę. Kai kuriuose XV a. kapuose išlikę tik pavieniai apirę kaulai.

Tankiausiai kapų aptikta pietinėje perkasos dalyje. Čia rasta ir didžioji dauguma ankstyviausiųjų kapų ir radinių, datuotinųXV a. Šioje dalyje nustatyta keturių kapų horizontų. Toliau į šiaurę kapų aptikta mažiau, o šiaurinėje perkasos dalyje rastas tik vienas kapų horizontas. Matyt, tai jau buvo pats kapinyno pakraštys. Nerasta šioje dalyje ir radinių iš ankstyvesnio laikotarpio. Aptikta daug suardytų kapų.

Daugelyje kapų įkapių visai nėra arba jų labai nedaug (peilis, žiedas, smeigtukas). Tai vėlyvesnieji kapai. Įkapės aptiktos tik 34 kapuose. Tačiau radiniai iš suardytų kapų (segės, auskarai, žiedai, kabučiai) rodo, kad buvo laidojama ir su gausesnėmis įkapėmis. Prie tokių galima priskirti kapus Nr. 219, 223, 228, 252. Kape Nr. 219 palaidotas vyras. Apie tai galima spręsti tik iš radinių, nes griaučiai suirę (likę tik kairiojo žąstikaulio ir alkūnkaulio fragmentai). Dešinėje dubens pusėje aptiktas kovos peilis ornamentuotose odinėse makštyse, šalia jo geležinis šaukštas. Kairėje dubens pusėje gulėjo mažas kriauninis peiliukas. Šalia jo - akmeninis

galąstuvas. Dubens srityje rasta nedidelė žalvarinė sagtelė su odos fragmentais. Kairiojo peties srityje aptikta didelė žalvarinė sagtis su odos fragmentais ir stambi žalvarinė grandis. Tai greičiausiai buvo diržo, ant kurio kabėjo kovos peilis, liekanos.

Įkapių gausumu pasižymi kapas Nr. 252. Jame palaidota moteris, nors apie tai galima spręsti taip pat tik iš įkapių, kadangi griaučiai suirę (likę tik gerokai apirę šlaunikauliai ir blauzdikauliai). Dubens srityje aptiktas žalvarinis juostinis žiedas platėjančia galvute. Kairėje dubens pusėje gulėjo geležinis peiliukas ir odinis maišelis, išsiuvinėtas baltais stiklo karoliukais. Maišelyje buvo veidrodėlis (?), švininis ir kalkakmenio verpstukai, žalvarinis žiedas su stiklo akute, maišelis su žalvariniais smeigtukais, 3 medinių šukų dantys ir Žygimanto Augusto 155Z m. denaras. Juosmens srityje gulėjo žalvarinė pinta juostelė, keli odinio diržo fragmentai, puošti apskritimo formos ir keturkampiais ornamentuotais apkalėliais. Dubens srityje rasta geležinė sagtis.

Kape Nr. 223 taip pat palaidota moteris. Dubens srityje aptiktas žalvarinis žiedas stambia sidabrine, gausiai ornamentuota kvadrato formos akimi, kurios centre buvo suirusi stiklo akutė. Kaklo srityje gulėjo balto stiklo karoliukų vėrinys, su žalvariniu skambaliuku ir sidabriniu (pusmėnulio formos) kabučiu. Kairėje galvos pusėje rastas stambesnis, o dešinėje - mažesnis apskritimo formos auskarai.

Kape Nr. 228 griaučiai labai suirę, todėl sunku spręsti apie mirusiojo lytį. Kaklo srityje rastas sulaužytas į dvi dalis ir ištiesintas auksinis juostinis žiedas, žalvarinis žiedas (susuktas iš skardos, platesne priekine dalimi, užleistais galais) ir dvi žalvarinės sagutės.

Didžioji radinių dalis - tai pavieniai daiktai iš suardytų kapų. Rasti 35 peiliai ir jų fragmentai. Jie įtveriamieji ir kriauniniai. Dalis peilių yra odinėse makštyse, kriaunos medinės ir kaulinės. Rasti keli galąstuvai ir jų fragmentai. Gausiausią papuošalų dalį sudaro žiedai (26).

Daugiausia aptikta juostinių vestuvinių žalvarinių žiedų. Nemažai juostinių žiedų su ovalo formos ornamentuotu išplatėjimu. Dauguma jų žalvariniai ir tik keletas sidabrinių. Minėtinas sidabrinis paauksuotas žiedas su trimis "akutėmis". Vidurinė didesnė, puošta augaliniu (?) ornamentu. Iš abiejų jos pusių yra dvi mažesnės "akutės", ornamentuotos tiesiomis juostelėmis. Visas žiedas taip pat puoštas juostelėmis. Iš papuošalų minėtini trijų grandelių žalvarinis grandinėlės fragmentas (grandelės susuktos iš dviejų vielučių), ažūrinė apskrita segė, širdies formos segė, du smeigtukai gėlės formos galvutėmis, kaklo papuošalo, supinto iš plonų sidabrinių vielučių fragmentas, sidabruotas kryželis, iš auksinių siūlų išausto bažnytinio rūbo fragmentas.

Rasta ir kitokių papuošalų. Tai dvi juodos emalės smulkių karoliukų apvaros, viena rusvų, viena įvairių spalvų (juoda, raudona, mėlyna, balta, žalia) didelė apvara ir viena baltų ir mėlynų karoliukų apvarą, taip pat 7 žalvariniai auskarai bei jų fragmentai, keletas žalvarinių kabučių puoštų duobučių ornamentu ir jų fragmentų. Viename kape mirusiojo galva buvo apjuosta (nuo pakaušio iki smakro) iš žalvarinių vielučių nupinta juostele (Nr. 126), kitame juostelė pinta iš auksinių siūlų (Nr. 132). Kape Nr. 156 mirusiojo rankos apvyniotos kauliniu rožančiumi. Tyrinėjimų metu aptikta 12 geležinių ir5žalvarinėsįvairausdydžio sagtys. Šalia buvusios varpinės pamatų rasta molinė žvakidė.

Aptikta 41 XV-XVII a. moneta, tačiau tik 7 iš jų buvo kapuose. Kape Nr. 135 rasti 4 Zigmanto III Vazos dvidenariai (vienas iš jų falsifikatas). Kape Nr. 217 aptiktas Žygimanto Augusto denaras ir viena labai sunykusi moneta. Toks pat denaras buvo jau minėtas kape Nr. 252.

Taip pat aptikti trys II tipo ir vienas III tipo lietuviški pinigėliai, 5 Aleksandro denarai, 6 Žygimanto Augusto denarai, vienas obolas ir du dvidenariai, 4 Zigmanto 111 Vazos šilingai, vienas Gustavo Adolfo šilingas, 4 Kristinos šilingai, 8 Jono Kazimiero šilingai ir 2 neaiškios, labai

sunykusios monetos.

Yra ir vienas akmens amžiaus radinys. Tai skaldytinio fragmentas.

Kapinyne gausu puodų šukių. Tačiau dauguma jų vėlyvos (XVII-XIXa.). Tik nedidelė dalis datuotina XV a. Aptiktos kelios smulkios grublėtosios keramikos šukelės. Tačiau, kaip ir skaldytinio fragmentas jos čia patekusios atsitiktinai, nes kitokių radinių iš šių laikotarpių kapinyne kol tas nerasta.

Nemažai aptikta naminių gyvulių ir žvėrių kaulų.

Dauguma radinių yra būdingi XV-XVII a. kapams, nors keletas yra tikrai vėlesni gali būti datuojami XVIII-XIX a. Tai sidabrinis žiedas ovalo formos akute su inicialais JR, varinė saga su paukščio ir šakeles atvaizdu.

Kartu tyrinėti ir buvusios varpinės pamatai. Žinoma, kad pati varpinė buvo maždaug 5x5 m dydžio. Jos pamatai išmūryti iš nedidelių akmenų ir plytų, siekia maždaug iki 1 m gylio. Tik pamatų kampuose yra dideli akmenys. Grindys buvo išklotos maždaug 29x29 cm dydžio ir 3,5 cm storio molinėmis plytelėmis. Pamatų viduje bei aplink juos rasta nemažai vėlyvos keramikos, bažnytinių indų šukių ir langų vitražų stiklų.

Dalius Ribokas

RUKLIŲ SENKAPIO TYRINĖJIMAI

1990-1991 m. UKM tęsė Ruklių (Utenos raj.) senkapio tyrinėjimus, pradėtus 1988 m. (žr. ATL 1988 ir 1989 m. V., 1990.P. 173-174). 1990-1991 m. iškastos 32 perkasos. Ištirtas 265,8 m^2 plotas. Rasti 49 kapai, 28 iš jų - su įkapėmis.

9 kapai skirtini XVIa. pirmajai pusei-viduriui. Kape Nr. 58 rasta: akmeninis galąstuvėlis ir geležinė sagtelė. Kape Nr. 59 - žalvarinis žiedelinis auskaras. Kape Nr. 60 -

geležinis kriauninis peilis ir žalvarinis klaustuko formos